

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАУЗАТИВНИХ
ДІЄСЛІВ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Студентки групи кит 11-21

факультету східної і слов'янської
філології

денної форми навчання

Освітньої програми:

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – китайська

Шеремет Валерії Валеріївни

Науковий керівник:

доц. Геворгян К.Л.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЯВИЩЕ КАУЗАТИВНОСТІ ТА ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	6
1.1 Розвиток каузативності в китайській лінгвістиці.....	6
1.2. Етапи еволюції каузативних дієслів у китайській мові.....	8
1.3. Каузативні дієслова та їх вплив на формування причинно-наслідкових відносин.....	12
Висновки до Розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИХ КАУЗАТИВНИХ ДІЄСЛІВ НА МАТЕРІАЛАХ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	16
2.1. Аналіз каузативних дієслів у китайській художній літературі.....	16
2.2. Розгляд стилістичного вживання каузативних дієслів у контексті художньої літератури.....	19
Висновки до Розділу 2	28
ВИСНОВОК	30
论文摘要	32
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	33

ВСТУП

Основним завданням даної курсової роботи є вивчення функціонально-семантичних особливостей каузативних дієслів в китайській мові у художньому дискурсі. Досліджувана тема є актуальною, адже каузативні дієслова відіграють важливу роль у вираженні причинно-наслідкових зв'язків. Ці особливості висвітлювали в своїх працях такі науковці, як Залужна, Леміш, Basciano, Chappell, Ni Yueru та інші. Їхні роботи заклали теоретичне підґрунтя для вивчення цієї проблематики. Проте, на відміну від попередніх досліджень, які базувалися переважно на аналізі лінгвістичних даних, наша робота спрямована на вивчення каузативних дієслів на основі класичних творів китайської художньої літератури, таких як "Трицарство" Ло Гуань-чжуна та "Подорож на Захід" У Чен-еня.

Актуальність теми посилюється потребою більш глибокого розуміння механізмів вираження каузативності у контексті художньої літератури, що дозволяє краще розкрити їх функціонально-семантичні властивості. Аналіз каузативних дієслів у класичних творах дозволяє краще розуміти спосіб мислення та вираження думок в давні часи, що має важливе значення для культурології та літературознавства. Каузативні дієслова в художній літературі не лише передають причинно-наслідкові зв'язки між діями персонажів, але й впливають на емоційний тон та виразність тексту. Розуміння їхнього функціонального і семантичного потенціалу допомагає краще оцінити художню цінність літературних творів та їхнє відображення соціальних аспектів.

Метою дослідження є встановлення функціонально-семантичних особливостей каузативних дієслів в китайській мові на матеріалі класичної художньої літератури.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- Критично проаналізувати відомі наукові джерела з метою сформулювання теоретичних основ дослідження каузативних дієслів у художньому дискурсі китайської мови.
- Уточнити специфіку каузативних дієслів у художньому контексті китайської мови, зосереджуючись на їхній будові та семантиці в контексті літературних творів.
- Розробити комплексний підхід до дослідження каузативних дієслів у художньому дискурсі китайської мови, включаючи як теоретичні, так і практичні аспекти, для ретельного розуміння їх ролі та функції.
- Визначити та проаналізувати різноманітні типи та варіації каузативних дієслів у художній літературі китайської мови, звертаючи увагу на їхню залежність від контексту у творі.

Об'єкт дослідження – каузативні дієслова в китайській мові на прикладах класичної художньої літератури.

Предмет дослідження - функціонально-семантичні особливості каузативних дієслів у китайській мові.

Фактичний матеріал дослідження становить 18 уривків загальним обсягом 650 ієрогліфів з двох класичних романів "Трицарство" та "Подорож на Захід".

Особливості теми, поставлених завдань та фактичного матеріалу обумовили комплексне застосування різноманітних **методів і прийомів дослідження**. Серед методів є як загальні так і лінгвістичні, у тому числі аналіз, індукція та дедукція, що забезпечують ретельне вивчення каузативних дієслів в контексті китайської мови. Використання аналізу дозволило розкрити семантичні та синтаксичні особливості каузативних конструкцій у художньому дискурсі, виокремити їхні функціональні різноманітності та вплив на розгортання сюжету та розвиток персонажів. Індуктивний підхід дозволив виявити широкий спектр вживання каузативних дієслів у різних літературних творах, їхній контекстуальний аспект та взаємозв'язок із

культурно-історичними реаліями. Дедуктивний метод сприяє формулюванню загальних висновків та закономірностей щодо використання каузативних дієслів у художньому дискурсі, а також виявленню особливостей їхнього функціонування в рамках китайської мовної системи. Крім того, у дослідженні застосовувалися такі лінгвістичні методи як порівняльний аналіз, контекстуальний аналіз та стилістичний аналіз. Порівняльний аналіз дав можливість зіставити вживання каузативних дієслів у різних літературних творах, виявити спільні тенденції та відмінності у їхньому використанні. Контекстуальний аналіз допоміг врахувати специфіку каузативних конструкцій у конкретних ситуаціях комунікації та їхній вплив на розуміння тексту в цілому. Стилiстичний аналіз дозволив виявити особливості авторського стилю та ідіоматичне вживання каузативних дієслів у літературних творах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше на матеріалі класичної китайської художньої літератури комплексно досліджено функціонально-семантичні особливості каузативних дієслів, визначено їх роль у створенні образності та експресивності художнього мовлення.

Практичне значення одержаних результатів можуть бути використані в курсах з теоретичної граматики китайської мови, спецкурсах з лексикології та стилістики, а також у перекладацькій практиці. Отримані результати можуть бути корисні для лінгвістів, літературознавців, перекладачів та всіх зацікавлених у китайській мові

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, анотації, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи - 34 сторінок, список використаних джерел налічує - 23 найменування.

РОЗДІЛ 1. Явище каузативності та етапи еволюції в китайській мові

1.1. Розвиток каузативності в китайській лінгвістиці

Під час дослідження каузативних дієслів у китайській лінгвістиці та мовах західного світу ми виявили загальне значення цього поняття.

Каузативні дієслова вказують на те, що вчинена дія була спровокована іншою особою або фактором. У реченні "Вона змусила мене розповісти", дієслово "змусити" є каузативним, оскільки воно стимулює дію розповіді через вплив на іншу особу. Каузативні дієслова часто використовуються для вираження контролю або впливу однієї особи чи речі на інші. Це поняття становить ключовий елемент вивчення мови та її взаємодії з соціокультурним середовищем.

Давайте розглянемо значення ієрогліфів у терміні 使役动词 *shǐyì dòngcí*, що відображає концепцію каузативних дієслів у китайській мові. 使 *shǐ* - це ієрогліф, що означає "змушувати" або "викликати". У контексті каузативних дієслів він вказує на дію, що спонукає або зумовлює іншу дію. 役 *yì* - означає "служба" або "послуга". Цей ієрогліф підкреслює ідею дії, яка виконується або відбувається через вплив або зусилля іншої особи або фактору. Ці дієслова використовуються для вираження причинно-наслідкових зв'язків між різними діями або впливу однієї особи на іншу в мові.

Каузативність у мові відображає причинно-наслідкові відносини у світі та є однією з універсальних фундаментальних лінгвістичних категорій. Вона базується на зв'язку між двома подіями. Каузативність виникає лише тоді, коли існує опозиція між причиною та наслідком. Ці зв'язки визначаються не лише тим, що друга подія впливає безпосередньо з першої та створюється нею, але і тим, що вона стає наслідком певного втручання.

Одним з видів каузативності виступають каузативні дієслова, вони відображають різні типи причинно-наслідкових зв'язків у мові. Ці зв'язки можуть бути виражені через команду, безпосередню фізичну дію або виражені емоційним дієсловом. Дієслова цього типу викликають іншу дію або стан, що має місце принаймні в двох ситуаціях, пов'язаних каузальним відношенням.

Ці дієслова є найбільш універсальним засобом вираження каузативних відносин, і їхня семантична структура може мати різну складність. Вона включає п'ять обов'язкових смислових компонентів: організуючу константу, суб'єкт та стан антецедента, а також суб'єкт та стан консеквента. Тобто, організуюча константа - це те, що робить ситуацію каузативною; суб'єкт та стан антецедента - це особа чи річ, яка викликає дію або стан, який передує; суб'єкт та стан консеквента - це особа чи річ, яка стає результатом цієї дії або стану. (Залужна, 2018).

Концепція каузативності притаманна усім мовам, проте спосіб її вираження може відрізнятися в кожній мові. Поняття каузативності має складну семантику, оскільки воно включає в себе кілька різних значень, таких як каузативні, каузальні, цільові та результативні значення. (Глушук-Олея, 2010).

Тут може виникнути запитання, чим же відрізняється каузальність від каузативності?

Каузативність та каузальність представляють собою різні грані причинно-наслідкових зв'язків. Каузативність зосереджена на відображенні взаємозв'язку між суб'єктом та об'єктом через дієслова, які підкреслюють причину та її наслідок. З іншого боку, каузальність є більш широкою категорією, що описує різноманітні взаємозв'язки між подіями в реальному світі, включаючи, але не обмежуючись причинно-наслідковими.

Каузативність фокусується на лексико-граматичних особливостях дієслів, тоді як каузальність виражає загальне розуміння людиною причинно-наслідкових відносин та використовує синтаксичні засоби мови для їхнього

вираження. У підсумку, каузативність асоціюється з мовленнєвими структурами та дієсловами, в той час як каузальність розширює своє поле зору на різноманітні відносини між подіями.

Крім каузативних та каузальних значень, у понятті каузативності важливе місце займають цільові та результативні значення. Цільові значення вказують на мету або ціль, до якої спрямована дія, вказуючи на те, з якою метою вона виконується. Результативні значення відображають результат або наслідок дії, показуючи, що сталося в результаті виконання певної дії. Таким чином, розуміння каузативності розширюється за рахунок врахування цільових та результативних аспектів, що збагачує семантику мови та сприяє більш повному висвітленню причинно-наслідкових відносин.

У даному розділі ми докладно розглянули сутність каузативності, її роль у вивченні мови та її взаємозв'язок з соціокультурним середовищем. Аналізуючи ієрогліфи та семантику каузативних дієслів у китайській мові, ми виявили глибоке розуміння причинно-наслідкових відносин в рамках цієї лінгвістичної традиції. Каузативність та каузальність, як дві різні сторони причинно-наслідкових відносин, доповнюють одна одну, але мають відмінності у своєму підході до вираження цих зв'язків у мові. Важливо зазначити, що розуміння каузативності неможливо без урахування цільових та результативних аспектів, що відкриває нові горизонти для вивчення мови та її семантики. Таким чином, каузативність стає ключовим елементом не лише для лінгвістичного аналізу, але й для глибокого розуміння людської комунікації та взаємодії з навколишнім світом.

1.2. Етапи еволюції каузативних дієслів у китайській мові

Каузативні дієслова в китайській мові пройшли довгий шлях еволюції, від стародавніх часів до сучасності, відображаючи зміни в структурі та функціях мови. Наступною темою для вивчення стали ключові етапи

розвитку, починаючи з ранніх форм афіксації у Стародавньому Китаї, де каузативність набувала більшої лексичної та синтаксичної складності, до сучасності, де каузативні конструкції стали ще більш уніфікованими та систематизованими. Вивчення цих етапів дозволяє глибше зрозуміти не тільки історію китайської мови, але й загальні тенденції в розвитку морфологічних процесів у світових мовах.

Масперо – французький професор, а саме китаєзнавець, який відзначився вивченням індокитаю, у своїй роботі 1930 року виявив, що афіксальні структури були значною частиною морфології Стародавнього Китаю. Він зазначив, що каузативність у цій давній мові часто досягалася за допомогою морфологічних змін та лексичного вибору. Одним із засобів для створення каузативних форм був префікс s-, який є морфологічним елементом, який виконував роль каузативного префікса. Це означає, що додавання s- до дієслова змінювало його значення таким чином, що воно вказувало на дію, яка здійснюється через вплив або втручання іншої особи або фактору. Іншими словами, префікс s- робив дієслово каузативним, тобто вказувало, що одна дія призводить до іншої. Наприклад:

- 食 *shí* – їсти; 食 *sì*- годувати. У даному випадку, до дієслова "їсти" додається префікс s-, утворюючи дієслово "годувати", яке вказує на дію, що спричиняє їжу. Тобто, якщо "*shí*" означає "їсти", то "*sì*" означає "змусити їсти" або "годувати".
- 悟 *wù* означає "прокинутися" або "усвідомити"; 蘇 *sū* означає "відродити" або "оживити". Додавання префікса s- до кореня слова, що означає "усвідомлення" або "пробудження", перетворює його на слово з каузативним значенням "відродження" або "оживлення".
- 視 *shì* означає "дивитися" або "бачити"; 示 *shì* означає "показати". Тут також префікс s- перетворює основне дієслово "дивитися" на каузативне "показати", тобто спричинити дію бачення у когось іншого.

У Стародавньому Китаї, крім морфологічних каузативів, також використовувалися лексичні каузативи. Лексичні каузативи — це слова, які виражають причинно-наслідковий зв'язок без зміни форми основного слова. Ось декілька прикладів:

- 秦战胜魏，走孟卯 *qín zhànshèng wèi, zǒu mèng mǎo* - держава Цінь атакувала та перемогла Вей, змусивши Менг Мао втекти. У цьому реченні дієслово 走 *zǒu* (втекти) використовується як каузатив, що означає, що дія одного суб'єкта (Цінь) спричинила дію іншого суб'єкта (Менг Мао).
- 友也者为，友其德也 [...] *yǒu yě zhě wéi, yǒu qí dé yě* - укладаючи дружбу з кимось, ви робите це через чесноту [...]. Тут 为 *wéi* (робити) використовується для вираження каузативності, підкреслюючи, що дружба укладається з причини чесноти, тобто чеснота є причиною дружби.
- 王请大之！ *wáng qǐng dà zhī* – король просить великого. У цьому випадку 请 *qǐng* (просити) використовується як каузатив, що вказує на прохання змінити стан чогось або когось. (Basciano, 2013).

Таким чином, у Стародавньому Китаї лексичні каузативи дозволяли використовувати неперехідні дієслова, а також іменники та прикметники, як перехідні каузативні дієслова, що виражають причинно-наслідкові відносини між суб'єктами або між суб'єктом та об'єктом.

У Стародавньому Китаї для побудови синтаксичних каузативів використовувалися маркери 使 *shǐ*, який зазвичай означає “використовувати”, і 令 *lìng*, що означає “наказувати”. Структура каузативного висловлювання мала вигляд: ‘NP (іменна фраза/іменник + модифікатор) 1 + 使 *shǐ* / 令 *lìng* + (NP2) + V (дієслово) 2’. Наприклад, у реченні “既往既来，使我心疚 *jìwǎng jì lái, shǐ wǒ xīn jiù*” - вони ходили туди-сюди, змусивши моє серце боліти. Маркер каузативності 使 *shǐ* вказує на те, що дія “ходити туди-сюди” спричинила стан “серцебиття”.

Ці каузативні конструкції зустрічаються у одному з найдавніших класичних творів - “诗经” *shī jīng* або “Книга пісень”, збірці поезій з 10-го по 5-те століття до н.е. Згідно з цим твором, такі каузативні дієслова продовжували використовуватися в передсередньовічний період (II століття до н.е. – II століття н.е.), протягом середньовіччя (II–XIII століття н.е.), досучасного (XIII–XIV століття н.е.) та сучасного періодів (XV–XVIII століття н.е.), аж до XVIII століття, хоча тільки в реєстрі класичної китайської мови. У сучасній китайській мові маркери каузативності, які зазвичай використовуються в перифрастичних конструкціях, тобто в конструкціях, які виражали інформацію або думки, де одне й те ж значення передається через різні фразеологічні або синтаксичні структури, це: 使 *shǐ*, 叫 *jiào*, зафіксовані у середньокитайській мові, та 让 *ràng*, який з’явився у сучасній китайській мові. 令 *lìng* все ще використовується як каузативний маркер, хоча здається, що він характерний для писемної мови. Часто зустрічається у конструкції “令 *lìng* + 人 *rén* ‘людина’ + V”, наприклад, 令人羡慕 *lìng rén xiànmù* - змусити людину заздрити. (Basciano, 2013).

Через втрату афіксів морфологічні каузативи, що формувалися за допомогою афіксації, були першими, що почали занепадати, а лексичні каузативи також поступово зникли до часів середньокитайської мови. Протягом деякого часу лексичні та синтаксичні каузативи співіснували в текстах, але в кінцевому підсумку лише синтаксичний каузатив вижив.

У сучасній китайській мові каузативні дієслова зазнали змін у порівнянні з давньокитайським періодом. В давньокитайському контексті багато з цих дієслів могли діяти як транзитивні, що означає, що вони потребують об’єкта для передачі дії. Проте в сучасній мові вони використовуються виключно як інтранзитивні, що не вимагають такого об’єкта. Наприклад, дієслово 破 *pò*, що перекладається як "ламати", у давньокитайській мові було транзитивним, але з часом втратило цю

властивість та перетворилося на псевдо-прикметникову форму "ламаний". В сучасній мові це дієслово ніколи не використовується як транзитивне, незалежно від характеру підмета – чи то людини, інструменту або ж природного явища. Наприклад, фраза 台风破窗子 *táifēng pò chuāngzi* - тайфун зламав вікно, ілюструє це явище. Однак, для більш глибокого розуміння та класифікації каузативних дієслів в сучасній китайській мові, детальний огляд ми представимо в наступних розділах цього дослідження.

Аналізуючи розвиток каузативних конструкцій у китайській мові, можемо відзначити їхню значну еволюцію та адаптацію до різних часових епох. Протягом століть, починаючи з давніх часів і до наших днів, каузативні форми пройшли шлях від афіксальних конструкцій до більш складних лексичних та синтаксичних моделей. Цей процес відображає здатність китайської мови до трансформації. Каузативні дієслова продовжують відігравати важливу роль у мовній системі, відтворюючи складні взаємодії між дією та її наслідками. Подальше вивчення цих процесів та їх впливу на сучасну китайську мову є ключовим для розуміння мовної еволюції та взаємодії з іншими мовами, що дозволить виявити універсальні мовні звороти.

1.3. Каузативні дієслова та їх вплив на формування причинно-наслідкових відносин

У сучасній лінгвістиці питання каузації, тобто процесу причинно-наслідкових відносин між дією та її наслідком, є предметом вивчення та дослідження багатьох вчених. Каузацію можна порівняти з ланцюговою реакцією, де каузативні дієслова запускатимуть цю реакцію, що викликають дії або зміни. У 1988 році вчений на ім'я Тальмі дослідив спосіб опису цього явища, назвавши його "модель динаміки сили" (*force dynamic model*). Ця модель виокремлює "Причину" як одне з багатьох понять, що також охоплюють "Дозволення" та "Перешкоджання".

В основі моделі динаміки сили лежить взаємодія між двома учасниками: "впливовим" (affector) та "пацієнтом" (patient), де "впливовий" є ініціатором зміни, а "пацієнт" — об'єктом цієї зміни. В рамках цієї моделі каузативні дієслова класифікуються згідно з трьома вимірами: тенденцією пацієнта до досягнення результату, гармонією між впливовим і пацієнтом, та реалізацією конкретного результату.

У зв'язку з вищевказаним, наша курсова робота спрямована на дослідження каузативних дієслів в китайській мові, використовуючи модель динаміки сили як теоретичний фундамент для аналізу. Під час дослідження ми зосередимося на аналізі семантичних відносин між дієсловами та їх причинно-наслідковими властивостями, а також на тому, як ці відносини відображаються в наказовості китайської мови.

Досліджуючи дану тему, ми наткнулись на білінгвальну мережу слів Academia Sinica Bilingual Ontological WordNet (Sinica BOW), де поєднується англійсько-китайська лексика та семантика. Завдяки даній мережі було утворено список перифразних каузативних дієслів у китайській мові. Варто звернути увагу на те, що перифразні каузативні дієслова представляють собою особливий клас дієслів, які вказують на дію, спричинену зовнішнім фактором або обставинами. Отже, переклад та вивчення відповідних дієслів з англійської мови на китайську дозволяє нам більш глибоко та точно розуміти концепцію каузації в контексті китайської мови. Це особливо корисно для нас, оскільки англійська мова для нас є більш зрозумілою, ніж китайська, яка представляє собою абсолютно іншу лінгвістичну систему. Завдяки такому підходу, ми отримуємо зручний інструмент для систематичного вивчення та орієнтування в каузативних дієсловах китайської мови. Серед них було ідентифіковано 107 китайських дієслів, включаючи 55 слів з категорії "Причина", 18 слів з "Дозволення" та 34 слова з "Перешкоджання". Тут наведено всі перифразні каузативні дієслова англійської мови та їх відповідні переклади на китайську. Було виявлено, що деякі англійські перифразні

каузативні дієслова мають більше одного еквівалентного перекладу на китайську мову. Ці результати свідчать про багатоаспектність та комплексність перекладу каузативних дієслів між англійською та китайською мовами, що потребує уважного аналізу та розуміння при дослідженні міжмовних семантичних відмінностей. (Ni, 2012).

За допомогою білінгвальної мережі слів, нами було складено список перифразних каузативних дієслів у китайській мові, що послужило основою для подальшого дослідження. У другому розділі ми розробили власну класифікацію, використовуючи вищезгаданий список, та проаналізували їхнє вживання в романах китайської літератури. Цей практичний підхід дозволив нам отримати більш глибоке розуміння процесу каузації в китайській мові та його відображення в текстах.

Висновки до Розділу 1

В першому, теоретичному, розділі нашої курсової роботи ми детально проаналізували концепцію каузативності та її важливість у лінгвістиці, зосередившись на контексті китайської мови. Ми розглянули сутність каузативності, вивчили її зв'язок з каузальністю і визначили значення цільових та результативних значень для повного розуміння причинно-наслідкових відносин у мові.

Досліджуючи етапи еволюції каузативних дієслів у китайській мові, ми простежили їхній шлях від стародавніх морфологічних форм до сучасних синтаксичних конструкцій. Виявлено, що з часом морфологічні каузативи відійшли на другий план, а лексичні та синтаксичні конструкції, особливо з використанням маркерів 使 *shǐ*, 令 *lìng*, 叫 *jiào* та 让 *ràng*, стали більш поширеними.

На основі цих теоретичних досліджень ми звернули увагу на "модель динаміки сили", запропоновану Тальмі, яка стала основою для подальшого аналізу каузативних дієслів у китайській мові. Ця модель дозволила нам

систематично аналізувати семантичні відносини між дієсловами та їхні причинно-наслідкові властивості.

Ключовим моментом стало формування списку каузативних дієслів китайської мови за допомогою білінгвальної мережі слів Sinica BOW у подальшій роботі. Ця база даних дозволила нам порівняти англійські та китайські каузативні дієслова та глибше зрозуміти концепцію каузації в контексті китайської мови. У другому, практичному, розділі ми використали цей список для класифікації та дослідження вживання каузативних дієслів у класичній китайській художній літературі.

Отже, теоретичний огляд, проведений у першому розділі, надав нам основу для подальшого практичного аналізу каузативних дієслів китайської мови. Розуміння історичного розвитку, семантичної структури та лінгвістичних моделей каузативності стали ключовими для успішного вивчення цього явища в контексті китайської мови та культури.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИХ КАУЗАТИВНИХ ДІЄСЛІВ НА МАТЕРІАЛАХ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Аналіз каузативних дієслів у китайській художній літературі

Дослідивши основу та сутність каузативних дієслів у китайській граматиці, у поточному контексті ми звернемо увагу на їх використання у важливій сфері - китайській художній літературі. У цьому розділі розглянемо аналіз каузативних дієслів у класичній творах, а саме романах, дослідимо, як вони сприяють на розвиток сюжету, зображення персонажів і загальному на стиль тексту.

Під час аналізування матеріалу, ми розпізнали базовий список китайських каузативних дієслів, серед них є як досить поширені, так і менш поширені дієслова. До такого переліку можна включити наступні терміни: 弄 *nòng*, 搞 *gǎo*, 加 *jiā*, 打 *dǎ*, 使 *shǐ*, 驱使 *qūshǐ*, 让 *ràng*, 叫 *jiào*, 令 *lìng*, 要 *yào*, 迫 *pò*, 请 *qǐng* кожне з яких відіграє унікальну роль у вираженні причинності та наказу в різних контекстах.

弄 *nòng* - часто використовується для вираження дії, що призводить до зміни стану або ситуації. Воно може мати різні значення в залежності від контексту, але зазвичай вказує на причинність з боку суб'єкта. Наприклад: 窗子破了 *chuāngzi pò le* - вікно розбилося/ 他弄破了窗子 *tā nòng pò le chuāngzi* - він розбив вікно; 门开了 *mén kāi le* - двері відкрилися/ 她弄开了门 *tā nòng kāi le mén* - вона відкрила двері. (Basciano, 2013).

搞 *gǎo* - подібно до 弄 *nòng*, використовується для вираження причинності, але часто має більш активний або інтенсивний відтінок. Воно може вказувати на дію, що вимагає зусиль або планування. Наприклад: 项目

失败了。 *xiàngmù shībài le* - проект провалився/ 他搞失败了项目。 *tā gǎo shībài le xiàngmù* - він провалив проект (через свої дії). (Basciano, 2013).

Слова 弄 *nòng* та 搞 *gǎo* схожі тим, що обидва виражають причинність та можуть використовуватися для формування комплексних перехідних дієслів. Однак, 搞 часто має більш активний або цілеспрямований відтінок, тоді як 弄 може мати більш загальне або нейтральне значення.

加 *jiā* - означає "збільшити" або "додати", відіграє ключову роль у формуванні каузативних конструкцій. Це дієслово може перетворювати прикметники на перехідні дієслова, які вказують на зміну стану об'єкта, збільшуючи властивість, яку вони описують. Візьмемо до прикладу, 加速 *jiāsù* – прискорити, від прикметника 快 *kuài* – швидкий; 加热 *jiārè* - нагріти, від прикметника 热 *rè* – гарячий. У цих прикладах, дієслово 加 *jiā* не тільки вказує на причинність, але й виражає інтенсифікацію властивості (тобто вказує на посилення властивості), яку описує прикметник. Це дозволяє говорящому виразити активні дії, які призводять до зміни стану об'єкта. 她加热了汤。 *tā jiārè le tāng* - вона нагріла суп; 他加大了声音。 *tā jiādà le shēngyīn* - він збільшив гучність. (Basciano, 2013).

- 打 *dǎ* - займає унікальне місце серед каузативних дієслів. З основним значенням "ударити", "бити" або "стукати", 打 *dǎ* може використовуватися як повноцінне дієслово або як допоміжне (легке) дієслово в складних дієслівних конструкціях, де воно виражає загальне причинне значення.

У першому випадку 打 використовується як повноцінне дієслово, воно описує конкретну дію, яка призводить до певного результату. Наприклад, 他打破了杯子。 *tā dǎ pò le bēizi* - він розбив чашку.

У другому випадку 打 втрачає своє первинне значення і стає частиною складного дієслова, де воно виражає причинність без конкретизації дії. Наприклад, 他打开了们。 *tā dǎ kāi le mén* - він відкрив двері. У цьому прикладі, 打 не означає буквально "ударити" двері, а вказує на дію, яка призводить до відкриття дверей. (Basciano, 2013).

- 让 *ràng* - часто використовується для вираження дозволу або уступки. Воно може формувати конструкції, де суб'єкт дозволяє іншому виконати дію або відмовляється від контролю над ситуацією. Наприклад, 老师让我们自由讨论。 *lǎoshī ràng wǒmen zìyóu tāolùn* - вчитель дозволив нам вільно обговорювати; 她让他自己选择。 *tā ràng tā zìjǐ xuǎnzé* - вона дозволила йому самому вибирати. (Chappell, 1983) (Weng, 2007).

- 叫 *jiào* - на відміну від 让 *ràng*, має більш наказовий характер. Воно використовується для створення конструкцій, де суб'єкт командує або змушує іншого виконати певну дію. Наприклад, 妈妈叫我去买东西。 *māma jiào wǒ qù mǎi dōngxi* - мама наказала мені піти купити речі; 老板叫他加班。 *lǎobǎn jiào tā jiābān* - бос наказав йому працювати понаднормово. (Chappell, 1983).

- 使 *shǐ* - означає "змусити" або "спонукати" і використовується для вираження прямої причинності. Наприклад, 他使我感到快乐。 *tā shǐ wǒ gǎndào kuàilè* - він змусив мене відчувати щастя.

- 驱使 *qūshǐ* - має сильніше значення і використовується для вираження сильного спонукання або примусу. Наприклад, 责任感驱使他工作到深夜。 *zérèngǎn qūshǐ tā gōngzuò dào shēnyè* - відчуття відповідальності змусило його працювати до пізньої ночі.

- 令 *lìng* - часто використовується для вираження наказу або дозволу, і має формальний тон. Наприклад, 令所有学生立即回教室。 *lìng*

suǒyǒu xuéshēng lìjī huí jiàoshì - наказати всім студентам негайно повернутися до класу; 令他进入。 *lìng tā jìnrù* - дозвольте йому увійти.

- 要 *yào* - може використовуватися як для вираження потреби або бажання, так і для створення каузативних конструкцій, часто використовується у формі "суб'єкт + 要 + об'єкт + дієслово", де суб'єкт вимагає або наказує об'єкту виконати певну дію. До прикладу, 老板要员工加班完成项目。 *lǎobǎn yào yuángōng jiābān wánchéng xiàngmù* - бос вимагає, щоб співробітники попрацювали понаднормово, щоб завершити проект. (Basciano, 2013).

- 迫 *pò* - використовується для вираження примусу або тиску, часто з негативним відтінком. 情况迫使我们立即行动。 *qíngkuàng pòshǐ wǒmen lìjǐ xíngdòng* - обставини змусили нас діяти негайно.

- 请 *qǐng* - має ввічливий тон і використовується для запрошення або прохання здійснити дію. 请你帮我一个忙。 *qǐng nǐ bāng wǒ yí gè máng* – будь ласка, допоможи мені.

Ми розглянули різноманітні каузативні дієслова, через їхню здатність виражати різні ступені впливу та інтенсивності дії, вони є незамінними для точного та ефективного спілкування. Знання та правильне використання цих дієслів є ключовим для досягнення бажаного комунікативного ефекту, особливо в ситуаціях, що вимагають чіткості та точності, наприклад, у юридичних документах, офіційних інструкціях або літературних творах.

2.2. Розгляд стилістичного вживання каузативних дієслів у контексті художньої літератури

У цьому розділі ми проаналізували каузативні дієслова на прикладі двох класичних китайських романів, а саме «Трицарство» Ло Гуань-чжун «*三国演义*» 罗贯中 «*Sānguó yǎnyì*» *luōguànzhōng* та

«Подорож на Захід» У Чен-ень «西游记» 吴承恩 «*Xīyóu jì*» *wúchéng'ēn*.

Наш дослід охоплював стилістичне вживання цих дієслів у контексті художньої літератури, зокрема їх частотність, семантичне навантаження та вплив на розвиток сюжету та характеристичну персонажів. Ми не тільки визначили та розібрали приклади з каузативними дієсловами, але й склали списки дієслів, які є більш частотними та вживаними у цих літературних творах.

Розпочнемо з детального огляду найбільш частотних каузативних дієслів у китайській мові - 让 *ràng* та 打 *dǎ*. Ці дієслова мають значний вплив на структуру та семантику речень в китайській мові, відображаючи взаємодію між суб'єктом та об'єктом дії. Нижче ми наведемо приклади їх вживання, щоб краще зрозуміти їх роль у формуванні значень в різних контекстах.

- "这一千名士兵,先用麻袋装好泥沙,堵住白河的流水,形成一个水库,等到第二天三更时分,如听到下游有人马声逼近时,就将麻袋抽开,让库水下冲,这样便可以迅速地淹没曹兵,然后再率军下来追击,曹兵必将大败。" (罗, 1993). - Ця тисяча солдатів спочатку наповнили мішки землею та піском, загородили течію Байхе, утворивши водосховище. Коли на наступну ніч почули наближення ворожого війська, вони витягли мішки, дозволивши воді зірватися вниз. Таким чином, вони швидко затопили війська Цао, а потім спустилися самі й розгромили їх.

让 виражає, що солдати свідомо відкрили шлюзи, дозволивши воді вирватися та затопити ворожі війська. Таким чином, *让* тут позначає, що одна дія (відкриття шлюзів) спричиняє іншу (затоплення ворожих військ). Це чітко демонструє каузативність *让* у даному контексті.

"于是祖师将各类道术一一说来，悟空听说这些道术不能让他长生不老，就都答以“不学，不学”。" (吴, 2010). - Тоді наставник перелічив різні мистецтва, але, почувши, що вони *не здатні* зробити його безсмертним, Сунь Укун відповів: "Не вивчатиму, не вивчатиму".

У даному випадку виражається, що вивчення вказаних наставником мистецтв не могло зробити Сунь Укуна безсмертним. Тобто *让* тут позначає, що ці мистецтва не спричиняють досягнення безсмертя. Таким чином, каузативність *让* проявляється в тому, що воно вказує на зв'язок між навчанням і результатом.

- "周瑜就对众将领说：“我今天奉主公的命令，率领大家攻打曹军。” (罗, 1993). - Чжоу Юй сказав усім полководцям: "Сьогодні за наказом мого пана я поведу всіх вас *напасти* на війська Цао.

打 виражає, що Чжоу Юй своїми діями (очолюючи військо) спонукає, змушує інших полководців напасти на війська Цао. Тобто одна дія (ведення війська) стає причиною, що спричиняє іншу дію (напад на ворога). Таким чином, *打* тут чітко виконує каузативну функцію.

"玉帝命千里眼、顺风耳打开南天门观看，才知道是石猴问世。" (吴, 2010). - Нефритовий Імператор наказав Тисячомильному Оку і Всечуючому Вуху *розкрити* Південні небесні ворота, щоб подивитися, і тоді дізнався, що це кам'яна мавпа з'явилася на світ.

У цьому уривку *打开* dǎkāi вжито в каузативному значенні. Воно показує, що наказ Нефритового Імператора спричиняє, змушує Тисячомильне Око і Всечуюче Вуха відкрити Південні небесні ворота. Таким чином, *打开* тут виражає причинно-наслідковий зв'язок, коли одна дія (наказ) викликає іншу (відкриття воріт).

Наступними каузаторами на огляді будуть - поширені, вони використаний для опису каузативних дієслів, які не є часто вживаними, але все ж є присутніми у мові. До такої класифікації належать каузативні дієслова 加 *jiā*, 叫 *jiào*, 令 *lìng*, які знаходять своє застосування в художній літературі, відтінюючи стилістичні особливості творів та виражаючи ідейні та емоційні нюанси авторського мислення.

- "曹操催着军马加速前进, 留下张辽对抗吕蒙。 但是前面又有火把烧起, 从山谷中又拥出一批追兵。" (罗, 1993). - Цао Цао підганяв своїх воїнів *прискорити* рух вперед, залишивши Чжан Ляо протистояти Люй Меню. Але попереду знову запалали факели, і з гірської долини знову вихлюпнулася група переслідувачів.

加 показує, що Цао Цао спричинив, примусив своїх воїнів прискорити рух вперед 加速 *jiāsù*. Тобто 加 виражає каузативність, підкреслюючи, що Цао Цао вплинув на дії своїх військ, змусивши їх діяти певним чином. Таке стилістичне вживання 加 є характерним для китайської класичної літератури, де часто використовуються каузативні дієслова для передачі енергійності, цілеспрямованості дій героїв. Це робить текст більш живим, експресивним.

"三藏被封为旃檀功德佛, 悟空被封为斗战胜佛, 八戒受封净坛使者, 沙僧受封金身罗汉, 白龙马加升为八部天龙, 各归本位, 共享极乐。" (吴, 2010). - Триплікат був удостоєний титулу "Будда Сандалового дерева", Сунь У Кун - "Переможний у Битвах Будда", Ба Цзіе - "Посланник Чистого Віттаря", а Ша Сен - "Золотий Архат", Білий Дракон-Кінь був *підвищений* до восьми частин Небесних Драконів.

Кожен повернувся на своє місце і разом насолоджувалися найвищим блаженством.

У фразі "白龙马加升为八部 天龙 *bái lóngmǎ jiā shēng wèi bā bù tiānlóng*" дієслово 加 використовується в каузативному значенні. Воно вказує, що певні дії (або рішення вищих сил) стали причиною того, що Білий Дракон-Кінь був підвищений до рангу Восьми Небесних Драконів.

Тобто 加 тут виражає, що Білий Дракон-Кінь був "змушений", "спонуканий" зайняти більш високе положення. Цей каузативний відтінок підкреслює, що це було не самостійне підвищення, а результат цілеспрямованих дій.

- "自从荆州失守而沦入曹操的手中后, 孙权每天都为将来的局势担忧。尤其刘备曾在一次战役中输给曹操, 曹操声势更是逼人。于是, 孙权叫鲁肃想个办法, 看看如何应付当前的局面。"

(罗, 1993). - Після того, як Цзінчжоу був втрачений і потрапив до рук Цао Цао, Сунь Цюань щодня непокоївся про майбутній розвиток подій. Особливо, коли Лю Бей зазнав поразки у одній із битв проти Цао Цао, становище останнього стало ще більш загрозливим. Тому Сунь Цюань *покликав* Лу Су, щоб той придумав, як впоратися з поточною ситуацією.

У цьому реченні дієслово 叫 вживається в каузативному значенні. Воно показує, що Сунь Цюань ініціював, спонукав Лу Су щось зробити - "придумати, як впоратися з ситуацією". Тобто 叫 тут виражає, що Сунь Цюань як суб'єкт наказав, спричинив дію з боку Лу Су.

"他行礼,真像个和尚家风, 故又叫他做沙和尚。" (吴, 2010). - Він вклонився, справді, як ченець за монастирським звичаєм, тому знову його *назвали* ченцем Ша.

Тобто 叫 тут виражає, що певна дія суб'єкта призвела до того, що персонажа стали називати ченцем. Це підкреслює, що рішення чи вплив сторонньої особи стали причиною зміни статусу героя.

- "孔明马上召集全体官兵, 发号施令道: ..." (罗, 1993). - Конг Мін негайно зібрав усіх офіцерів і солдатів, *видав накази та скерував* їх діями, сказавши: ...

Тут 令 має каузативне значення - Конг Мін спричинив, ініціював дії своїх офіцерів та солдатів, віддав їм накази. Тобто 令 виражає, що Конг Мін як суб'єкт спонукав, змусив підлеглих виконувати певні дії.

"皇榜贴出 不到一月,天下众僧俱到。唐王传旨, 令魏征等三位朝臣选举一名有大德行者做 坛主, 设建道场。" (吴, 2010). - Коли був оприлюднений імператорський указ, не минуло й місяця, як до нього з'їхалися всі монахи під небом. Тоді Імператор Тан видав розпорядження, *наказавши* чиновникам на чолі з Вей Чженем вибрати одного монаха з великими чеснотами на роль настоятеля і заснувати обитель.

令 виражає, що Імператор Тан спричинив, ініціював дію - "наказав чиновникам... вибрати одного монаха". Тобто 令 тут підкреслює, що Імператор як суб'єкт дії спонукав, зобов'язав інших (чиновників) до виконання певного завдання. Це яскраво демонструє владну, наказову позицію Імператора щодо підлеглих.

Наступними об'єктами аналізу є непоширені каузатори, таких як 弄 *nòng*, 使 *shǐ*, 要 *yào*, 迫 *pò*, та 请 *qǐng*, які, хоча й рідко зустрічаються в художніх творах "Трицарство" та "Подорож на Захід", проте відіграють значну роль у створенні глибини та нюансів тексту. Аналіз їхнього вживання дозволить краще розуміти механізми створення образів, розвитку сюжетів та

вираження авторської ідеї в романах, які є об'єктом дослідження даної роботи.

- "八戒故意作怪, 可见众目灼灼, 弄得他们很不自在。" (吴, 2010). - Ба-цзе навмисно чинив шкоду, що було помітно для всіх, і це *спричинило* їх дратівливість.

弄 виражає, що Ба-цзе своїми вчинками спровокував певну реакцію в інших людей, змусивши їх відчувати себе некомфортно. Воно підкреслює, що дії Чжу Ба-цзе були навмисними, спрямованими на те, щоб викликати певну реакцію в оточуючих.

- "您把自己比作管、乐, 但是您却不像管、乐这二位济世的大贤一样, 不但未能帮助刘备收复城池, 为民除害, 反而使刘备丢了城池, 处境比以前更加困难。" (罗, 1993). - Ви порівнюєте себе з Гуанем та Ле, але ви не схожі на ці дві великі мудрості, які допомагали правителям. Ви не лише не змогли допомогти Лю Бею повернути втрачені міста і позбавити народ страждань, а навпаки, *змусили* Лю Бея втратив міста, і його становище стало ще важчим, ніж раніше.

使 вказує, що дії чи бездіяльність персонажа, який порівнюється з Гуанем та Ле, спричинили, ініціювали певні наслідки для Лю Бея - він втратив міста, і його становище погіршилося. Тобто 使 тут чітко виражає причинно-наслідковий зв'язок - дії/бездіяльність суб'єкта призвели до негативних наслідків для об'єкта (Лю Бея).

"行者道: “你让开路, 等我叫他使个风你看。” (吴, 2010). – Мандрівник сказав: "Відійди вбік, зараз я покличу його *наслати* вітер, ти подивишся."

Дієслово 使 показує, що мандрівник має намір спричинити, ініціювати дію - він "покличе когось наслати вітер". 使 тут виражає, що мандрівник як

суб'єкт має намір вплинути, викликати певну дію з боку іншої особи (того, кого він "покличе").

- "孔明心里知道得很清楚, 张昭是故意要考倒他, 于是他决定要难倒张昭。" (罗, 1993). – Конг Мін досконало розумів, що Чжан Чжао спеціально хоче його спантеличити, тому він *вирішив* спантеличити Чжан Чжао у відповідь.

"八戒也在捉弄悟空, 要他吃点苦头。" (吴, 2010). – Ба-цзе також знущався над У Куном, маючи на меті *змусити* його трохи постраждати.

В обох випадках 要 виражає каузацію. У першому випадку 要 має причинно-наслідковий відтінок. Воно показує, що Конг Мін як суб'єкт прийняв рішення ("вирішив"), яке спричинить певні наслідки - "спантеличити Чжан Чжао". У другому випадку 要 виражає наказовість у поєднанні з послідовністю. Тобто 要 тут виражає, що Ба-цзе має намір викликати, спровокувати певні негативні наслідки для У Куна. Це підкреслює активну, спонукальну роль Ба-цзе в наведеному уривку.

- "“好吧! 只好先和刘备商量合作的事了。”孙权迫不得已, 只得同意这个计划。" (罗, 1993). - "Гаразд! Доведеться спочатку обговорити з Лю Беєм питання про співпрацю." Сунь Цюань *вимушено* погодився на цей план.

迫 виражає, що Сунь Цюань змушений, вимушений погодитися на план, оскільки не має іншого вибору. Тобто 迫 тут підкреслює, що зовнішні обставини спричинили, змусили Сунь Цюаня прийняти це рішення.

- "他们一出去, 刘备即刻请孔明来解决这个问题。" (罗, 1993). - Щойно вони вийшли, Лю Бей одразу *попросив* Конг Міна вирішити це питання.

"三人望江痛哭,惊动了水底龙王,龙王便命盘元帅去请陈光蕊。"
(吴, 2010). - Троє з сумом дивилися на річку і гірко плакали, що налякало
Короля Дракона у водній глибині, і Король Дракон наказав
головнокомандувачеві *запросити* Чень Гуанжуй.

У обох уривках 请 використовується в каузативному значенні,
підкреслюючи, що один персонаж (Лю Бей, Король Дракон) ініціює,
викликає певні дії з боку інших (Конг Мін, головнокомандувач). Каузативне
请 є важливим стилістичним засобом для ввічливого прохання, що
гармонійно вписується в загальну манеру класичної китайської літератури.

Під час аналізу двох романів, ми уважно досліджували вживання
каузативних дієслів у текстах. Та виявили, що ні в одному з них не
було знайдено вживання каузаторів 搞 *gǎo* та 驱使 *qūshǐ*. Незважаючи
на те, що ці каузатори не зустрілися в аналізованих текстах, це не дає
підстав вважати, що вони не мають важливості в художній літературі
загалом. Зважаючи на різноманітність літературних творів та стилів
письма, можна припустити, що ці каузатори можуть бути активно
використовувані в інших працях, але не з'явилися в аналізованих
романах через особливості стилю письма авторів чи контексту творів.
Таким чином, їх відсутність у вивчених романах свідчить про
необхідність подальшого дослідження цих каузаторів у інших творах
китайської художньої літератури.

Отже, ми проаналізували каузативні дієслова на прикладі двох
класичних китайських романів - "Трицарство" Ло Гуань-чжуна та
"Подорож на Захід" У Чен-еня. Наш аналіз охоплював стилістичне
вживання цих дієслів, їх семантичне навантаження та вплив на
розвиток сюжету й характеристику персонажів.

Ми детально розглянули найбільш поширені каузативні дієслова
в китайській мові, такі як 让, 打, 加, 叫, 令, а також менш вживані, але

не менш важливі каузатори 弄, 使, 要, 迫 та 请. Аналіз прикладів з цими дієсловами продемонстрував, як вони виражають каузативність, ініціювання та спонукання певних дій персонажами.

Хоча в романах "Трицарство" та "Подорож на Захід" не було знайдено вживання дієслів 弄 та 驱使, це не означає, що вони не можуть активно використовуватися в інших творах. Наша класифікація базувалася не лише на частотності вживання цих дієслів у тексті, а й на аналізі кожного речення з їх уживанням. Наприклад, аналізуючи роман "Подорож на Захід", ми виявили використання 弄 у вигляді фразеологізму, а не каузатора. "把老猪弄得灰烬 *bǎ lǎo zhū nòng zuò huījìn*" – зробити стару свиню попелом. Це ідіоматичний вираз, де "弄" не має значення "зробити" або "створити", а використовується як допоміжне дієслово для підкреслення завершення дії.

Використання каузативних дієслів у досліджуваних романах виконує важливу стилістичну функцію. Воно надає текстам більшої динамічності, драматизму та виразності, підкреслюючи активну, цілеспрямовану позицію героїв у розгортанні подій. Каузативи також допомагають авторам глибше розкрити психологію персонажів, їхні взаємини та мотивацію.

Висновки до Розділу 2

У другому розділі нашої курсової роботи ми перейшли від теоретичного вивчення каузативних дієслів у китайській мові до їх практичного аналізу в контексті класичної китайської художньої літератури. Наш підхід передбачав не лише ретельний розгляд кожного каузативного дієслова окремо, але й його включення до класифікації з урахуванням частотності та поширеності вживання у досліджених романах.

Починаючи з найбільш поширених каузативів, таких як 让 *ràng* та 打 *dǎ*, ми виявили, що вони відтворюють причинно-наслідкові зв'язки між діями героїв, впливаючи на структуру та семантику тексту. Далі ми розглянули менш поширені, але не менш важливі каузативи, такі як 加 *jiā*, 叫 *jiào* та 令 *lìng*, які додавали драматизму та виразності художнім творам, підкреслюючи активність героїв та їхню роль у розвитку сюжету.

Далі наш аналіз охопив менш поширені каузативи, такі як 弄 *nòng*, 使 *shǐ*, 要 *yào*, 迫 *pò* та 请 *qǐng*, які, хоча і мали меншу частотність, але вносили важливий стилістичний внесок. Вони допомагали передати нюанси взаємин між персонажами та поглиблювати їхні взаємодії.

Важливо зауважити, що під час аналізу романів "Трицарство" та "Подорож на Захід" ми виявили, що деякі каузативні дієслова, зокрема 搞 *gǎo* та 驱使 *qūshǐ*, взагалі не використовувалися в текстах. Це підкреслює важливість вивчення конкретного контексту та особливостей авторського стилю в аналізі каузативних конструкцій.

Також, варто відзначити, що не завжди дієслова виступали в ролі каузатора. Наприклад, ідіома з 弄 може використовуватись у значенні "займатись", "робити", а не завжди в традиційному каузативному сенсі.

У результаті аналізу ми визначили, що каузативні дієслова відіграють важливу стилістичну роль у класичній китайській художній літературі. Вони не тільки відображають причинно-наслідкові зв'язки між персонажами, але й додають динаміки, експресії та глибини в їхні взаємодії та розвиток. Таким чином, детальне вивчення каузативних дієслів допомагає краще зрозуміти механізми творення художнього світу в китайській літературі.

ВИСНОВОК

У даній курсовій роботі було проведено дослідження функціонально-семантичних особливостей каузативних дієслів в китайській мові на основі класичних романів "Трицарство" і "Подорож на Захід". Теоретична концепція курсової роботи ґрунтується на таких положеннях:

1) Розвиток поняття та становлення каузативних дієслів. У сучасній лінгвістиці каузативні дієслова є важливим елементом для розуміння причинно-наслідкових зв'язків у мові. У китайській мові концепція каузативності відображається через ієрогліфи та семантику дієслів, що вказують на вплив особи або фактору на вчинення дії. Каузативність стала ключовим елементом розуміння мови та її взаємодії з соціокультурним середовищем, а розгляд цільових та результативних аспектів допомагає краще розуміти причинно-наслідкові відносини та семантику мови.

2) Історичний контекст та етапи еволюції каузативних дієслів в давнину. Каузативні дієслова в китайській мові пройшли тривалу еволюцію, відображаючи зміни в структурі та функціях мови. У Стародавньому Китаї каузативність набувала різних форм - від афіксальних конструкцій до лексичних та синтаксичних каузативів, що виражалися за допомогою маркерів на кшталт 使 *shǐ*, 令 *lìng* тощо. З плином часу морфологічні каузативи занепали, а лексичні конструкції поступово зникли, поступаючись місцем синтаксичним каузативам, які домінують у сучасній китайській мові. При цьому каузативні дієслова також зазнали семантичних та синтаксичних трансформацій, втративши ознаку транзитивності. Вивчення історичного розвитку каузативності відкриває можливості для кращого розуміння специфіки китайської мови та її еволюції.

3) Формування причинно-наслідкових відносин на прикладі білінгвальної мережі слів Academia Sinica Bilingual Ontological WordNet

(Sinica BOW). У сучасній лінгвістиці вивчення процесу каузації, тобто причинно-наслідкових відносин між діями та їх результатами, є предметом дослідження багатьох учених. Каузативні дієслова в цьому контексті розглядаються як елементи, що "запускають" ланцюгову реакцію змін. Це дало змогу сформулювати перелік перифразних каузативних дієслів китайської мови, проаналізувати їхні характеристики та особливості вираження причинно-наслідкових відносин.

У курсовій роботі вперше було сформовано список частотних каузативних дієслів та проаналізовано їх вживання на прикладах класичних китайських романів "Трицарство" та "Подорож на Захід".

У результаті практичної частини було сформовано власну класифікацію каузативних дієслів, спираючись на матеріали романів. Аналіз показав, що каузативні дієслова відіграють важливу стилістичну роль у китайській художній літературі, відображаючи не лише причинно-наслідкові зв'язки, а й додаючи динаміки, експресивності та глибини у взаємодії персонажів.

Наведена класифікація каузативних дієслів, виявлена на матеріалах класичної китайської художньої літератури, дозволяє краще зрозуміти механізми творення художнього світу в китайських літературних творах. Сприяє глибшому вивченню причинно-наслідкових зв'язків і може застосовуватись для аналізу інших творів китайської класичної літератури та порівняння особливостей використання каузативних дієслів різними авторами.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розширення кола проаналізованих творів китайської класичної літератури для поглиблення та уточнення класифікації каузативних дієслів. Також можна провести порівняльний аналіз вживання каузативних дієслів у сучасній китайській мові та інших мовах, щоб виявити особливості їх трансформації.

论文摘要

在课程论文的理论部分中，详细分析了致使概念及其在语言学中的意义，特别是在汉语中的应用。首先，探讨了致使动词的基本定义及其作用，揭示了这些动词如何表达一个动作或状态是由另一个动作或状态引起的。追踪了致使动词从古代形态形式到现代句法结构的演变过程，展示了它们如何在不同历史时期和语言环境中发展和变化。

塔尔米的“力动态模型”发挥了关键作用，成为系统分析动词之间的语义关系及其因果特性的基础。通过这一模型，可以更全面地理解致使动词如何在句法和语义层面上操作和实现其功能。重要的一步是基于双语词汇网 Sinica BOW 编制了汉语致使动词列表。

论文的实践部分致力于分析致使动词在中国古典文学中的功能语义特征。研究涵盖了最常见的致使动词，如让和打，这些动词再现了人物行动之间的因果关系，体现了角色之间的互动和影响。同时也涉及了一些较少使用但同样重要的致使动词，如加、叫和令，这些动词为文学作品增添了戏剧性、表现力和深度。

分析表明，致使动词在文本的结构和语义上起着重要的风格作用，它们不仅仅是简单的动词，而是承载了丰富的语义信息和文化内涵。通过对这些动词的详细研究，可以揭示出作者在塑造角色和推进情节时的用意和技巧。

研究结果显示，详细研究致使动词有助于更好地理解汉语文学作品中艺术世界的创作机制。这些动词不仅是语言的基本构件，更是文学表达的重要工具，通过它们，读者可以更深入地体会作品的主题和情感张力。因此，对致使动词的深入研究，不仅对语言学研究具有重要意义，也对文学批评和文本解读提供了新的视角和方法。

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бараняк М. Каузація: логіко-філософські та лінгвістичні аспекти. Житомир, 2019.
2. Глушук–Олея Г. І. Мовні способи вираження каузативності. Київ, 2010.
3. Залужна О. Базові типи каузативної ситуації в дієсловах каузації правовою та протиправною дією в англійській мові. 2018.
4. Китайські український словник онлайн. Chine-culture.com : découvrir la Chine et sa culture - apprendre le chinois. URL: <https://www.chine-culture.com/uk/китайський/китайський-словник.php>.
5. Коваленко А. Каузативні конструкції в сучасній китайській мові: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. 2008.
6. Леміш Н. Каузативне дієслово як універсальний засіб граматикизації каузації в різноструктурних мовах. 2012.
7. Моргунова О. Поняття категорії каузативності. Основні напрями її дослідження в сучасній лінгвістиці. 2014.
8. Москвичова О. Втілення принципу каузації структурно-семіотичної моделі метаморфози в англійському британському поетичному тексті. Херсон, 2012.
9. Basciano B. Causative light verbs in mandarin chinese (and beyond). 2013.
10. Basciano B. Verbal compounding and causativity in mandarin chinese. 2010.
11. Chan K. The grammaticalization of causative verbs in chinese dialects. Hong Kong, 2022.
12. Chappell H. A semantic analysis of passive, causative and dative constructions in Standard Chinese. 1983.

13. Chinese causative verbs: a comprehensive guide to 让 (ràng) and 叫 (jiào)
2024. LC Chinese School. URL: <https://lcchineseschool.com/chinese-causative-verbs-a-comprehensive-guide-to-让-rang-and-叫-jiao/>
14. Martin F. On the zero-change construal of causative simple verbs in mandarin chinese. 2023.
15. Ni Y. Categories of causative verbs: a corpus study of mandarin chinese. 2012.
16. Weng C.-H. Causative, permissive, and yielding: the mandarin chinese verb of rang. 2007.
17. Xu D. Causative structures in old chinese. OUP Academic.
URL: <https://academic.oup.com/book/25609/chapter-abstract/192968143?redirectedFrom=fulltext>.
18. 使动用法 - 搜狗百科. 海纳各领域知识, 新一代百科全书 - 搜狗百科.
URL: <https://baike.sogou.com/v7544798.htm>.
19. 吴承. 西游记. 天津教育出版社, 2010.
20. 李金. 现代汉语迂回致使动词的语义类型. 解放军外国语学院学报. 2017.
T. 40, № 5. C. 47–53.
21. 汉语使役动词的虚化. xzbu.com. URL: <https://m.xzbu.com/4/view-10249106.htm>.
22. 罗贯. 三国演义 (下) . 北京十月文艺出版社, 1993.
23. 邢福. 汉语致使动词的语义和语法. 2005.